

TÜBİTAK 3501:

Göçmen ve Mülteci Çocuklar için Kapsayıcı ve Demokratik Okullar: Kültüre Duyarlı Eğitim Yaklaşımı ile Sınıf Öğretmenleri, Okul Psikolojik Danışmanları ve Okul Yöneticileri için Bir Eğitici Eğitimi Programının Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi Projesi

6. Eğitim Oturumundan Notlar

Oyun Temelli Uygulamalarda Kültürel Duyarlılık

- Oyun, iyileşme sürecinin önemli bir parçasıdır.
- İlişkileri güçlendirir, yeni baş etme yöntemlerinin öğrenilmesini destekler.
- Çocuğun “mağdur” yerine “hayatta kalan” rolünü deneyimlemesine olanak tanır.
- Göçmen ve mülteci çocuklar yeni ilişkiler kurmakta zorlanabilir; oyun, **güvenli ilişki kurma alanı** sağlar.

Oyun Temelli Uygulamalarda Kültürel Duyarlılık

- Hem kültüre has hem de kültürden bağımsız oyuncaklara yer verilmesi önerilmektedir.
- Baskı altında olan gruplarla çalışırken **amaçlı ve düşünceli oyuncak seçimi** çok önemlidir (kültüre uygun figürler, dini temsiller, farklı etnik kimlikleri yansıtan oyuncaklar).
- Oyunlar; çocukların gizli kalmış güçlerini fark etmelerine, sosyal bağ kurmalarına (ör. grup oyunları, kukla çalışmaları) ve yeni yaşamlarında anlam oluşturmalarına yardımcı olur.

Son olarak:

- Göçmen/mülteci çocuklarla çalışırken duygu düzenleme oyunlarına yer verilmesi önerilmektedir.

Duygu Düzenlemeye Yardımcı Materyaller

Göçmen/Mülteci Çocukların Eğitimi için Oyun Temelli Etkinlikler

Ortak Oyun Örnekleri

Dokuztaş	Sab-ü ahcar (Suriye)
Beştaş	Top Taş (Kırgızistan) Beş Taş (Türkmenistan)
Yakar Top	Bazara Top (Özbekistan)
Saklambaç	Gizlenpaç (Azerbaycan) Gümmeyda (Suriye)
Kulaktan Kulağa	Kesilen telefon (Suriye)
İp Atlama	Elkafzü Ala Elmattat (Suriye)
Seksek	Hicle (Suriye)

(Özyürek vd., 2021)

Hibrit Oyun Tasarım Süreci & Oyun Örnekleri

- Göçmen/mülteci öğrencilerin bulunduğu bir ilkokulda (7–10 yaş arası) oynamak üzere, **kültüre duyarlı ve kapsayıcı** bir çocuk oyunu tasarla.
- Oyun **Suriye, Irak ve Filistin ve Türkiye çocuk oyunlarından** esinlenerek **karma/hibrit** bir yapıda olsun.

Tasarlanacak oyun:

- 20 kişilik bir sınıfta oynanabilsin,
- Yaklaşık **5 dakika** sürsün,
- Tüm sınıfın **aynı anda ve birlikte** katılımına açık olsun,
- Dil bilmeden de oynanabilecek şekilde basit ve güvenli olsun,
- Sınıf içinde ya da **okul bahçesinde** uygulanabilsin.

Oyunun adını, kısa açıklamasını ve oynanışını sade bir dille anlat.

“Kültürel Ritim Çemberi” (Suriye, Irak, Filistin Ortak Ritim Oyunlarından Uyarlama)

1. Bir kişi “bir ritim, kelime veya hareket” ile oyunu başlatır.
2. Sırayla herkes kendi kültüründen bir ritim, kelime veya hareket ekler.
3. Kelime bilmeyen → sadece ritim veya hareket yapabilir.
4. Grup hep birlikte tekrar eder.

- Dil bilmeden katılım olanağı
- Her kültür eşit görünür.
- Hiyerarşi yok.
- Taklit ve kabul var.

Örnek: el çırpma, “güneş” tek ayak üstünde durma, parmak şıklatma, “balon”, el sallama

“Kültürel Nesne Nerede?” (Taq Taq Taqiya) (Irak kökenli)

Malzeme: Kültürel bir nesne

Düzen: Sınıfa farklı kültürlerden nesneler getirilir.
(aksesuarlar, yöreyi temsil eden magnetler vb.)

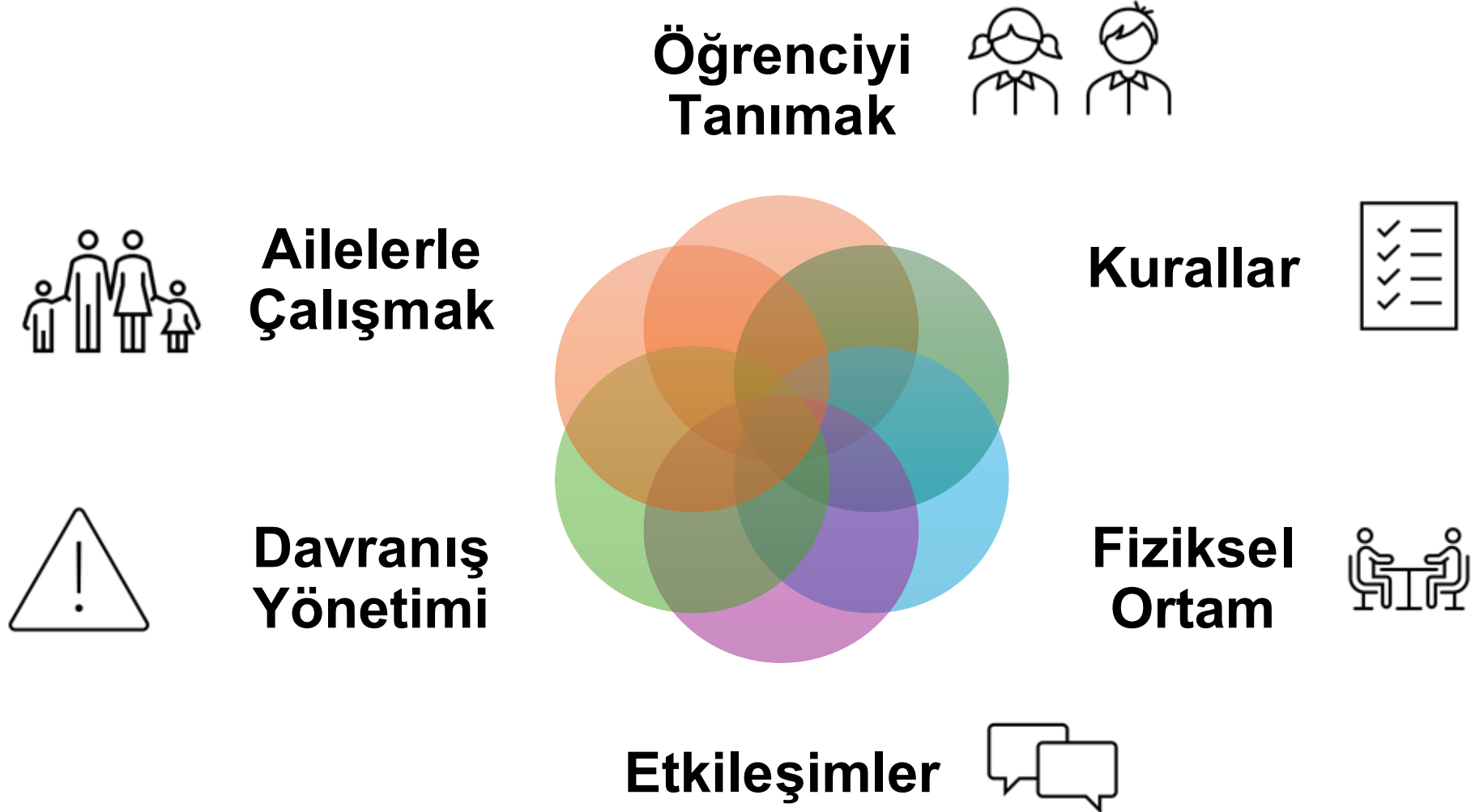
Uygulama:

1. Bir öğrenci sınıf dışına çıkar.
2. Diğerleri farklı kültürlerden bir nesneyi seçer ve sınıfta saklar.
3. Nesne nerede? → Sıcak-Soğuk ile öğrenci nesnenin yerini bulur.

Eğitsel vurgu:

- Güven
- İletişim
- Bekleme – sabır

Kültüre Duyarlı Sınıfımız/Okulumuz için El Ele

Fiziksel Ortam

- Sınıfın fiziksel düzeni, öğrencilerin katılımını, etkileşimini ve davranışlarını etkiler.
- Fiziksel düzen, aidiyet ve topluluk duygusunu güçlendirir.
- Sınıfın fiziksel düzeni **çeşitliliğe saygıyı görünür kılacak** ve öğrenciler arasında **bağlılık ve topluluk duygusunu** geliştirecek biçimde tasarlanmalıdır.
- Sınıf ortamı **öğrencilerin kültürel kökenlerini yansıtan** görseller, diller ve materyallerle zenginleştirilmelidir.

Öğrenciyi Tanımak

Öğrencilerin aile geçmişi, önceki eğitim deneyimleri, kültürel normları ve disiplin anlayışları sınıftaki davranışlarını ve öğrenme sürecini doğrudan etkiler.

Öğrenciyi tanımak, sınıf yönetiminde **adil** ve **kapsayıcı kararların** temelidir.

Kültüre duyarlı sınıf yönetimi, öğretmenin **hem kendi kültürel önyargılarının** hem de **öğrencilerin kültürel, dilsel, sosyal ve sınıfsal geçmişlerinin** farkında olmasını gerektirir.

Kurallar

- Sınıf kuralları, sınıfın **düzenli ve güvenli bir öğrenme ortamı** olmasını sağlar.
- Net beklentiler disiplin sorunlarını önler.
- Kültürel olarak farklı öğrencilerin davranış normları farklıdır.
- Sınıf kurallarını **açık biçimde tanımlamalı, öğrencilerle birlikte** tartışmalı, modellemeli ve öğrencilerin bu normları **uygulayarak öğrenmelerini** sağlamalıdır.

Etkileşimler

Öğretmen–öğrenci iletişiminde kullanılan dil ve söylem tarzı kültürel olarak anlam taşır.

Öğretmen, öğrencilerin iletişim alışkanlıklarını dikkate alır; gerektiğinde kendi iletişim tarzını öğrencilerin kültürel bağlamına uyarlar.

Kültürel uyumlu etkileşimler **sınıf düzenini güçlendirir** ve sınıf içindeki **ilişkilerin sürekliliğini sağlar** (Weinstein et al., 2003, s. 272).

Davranışlar

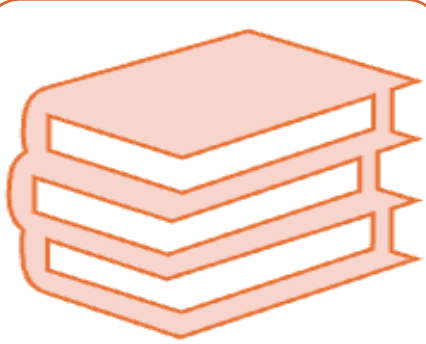
- Davranışlar yalnızca bireysel değil, bu davranışların **kültürel normlarla ilişkisi** dikkate alınarak değerlendirilmelidir.
- Kültürel bağlamı gözeten öğretmenler, cezalandırıcı yaklaşımlar yerine daha **yapıcı** ve **adil müdahaleler** geliştirir (*Weinstein et al., 2003, s. 274*).

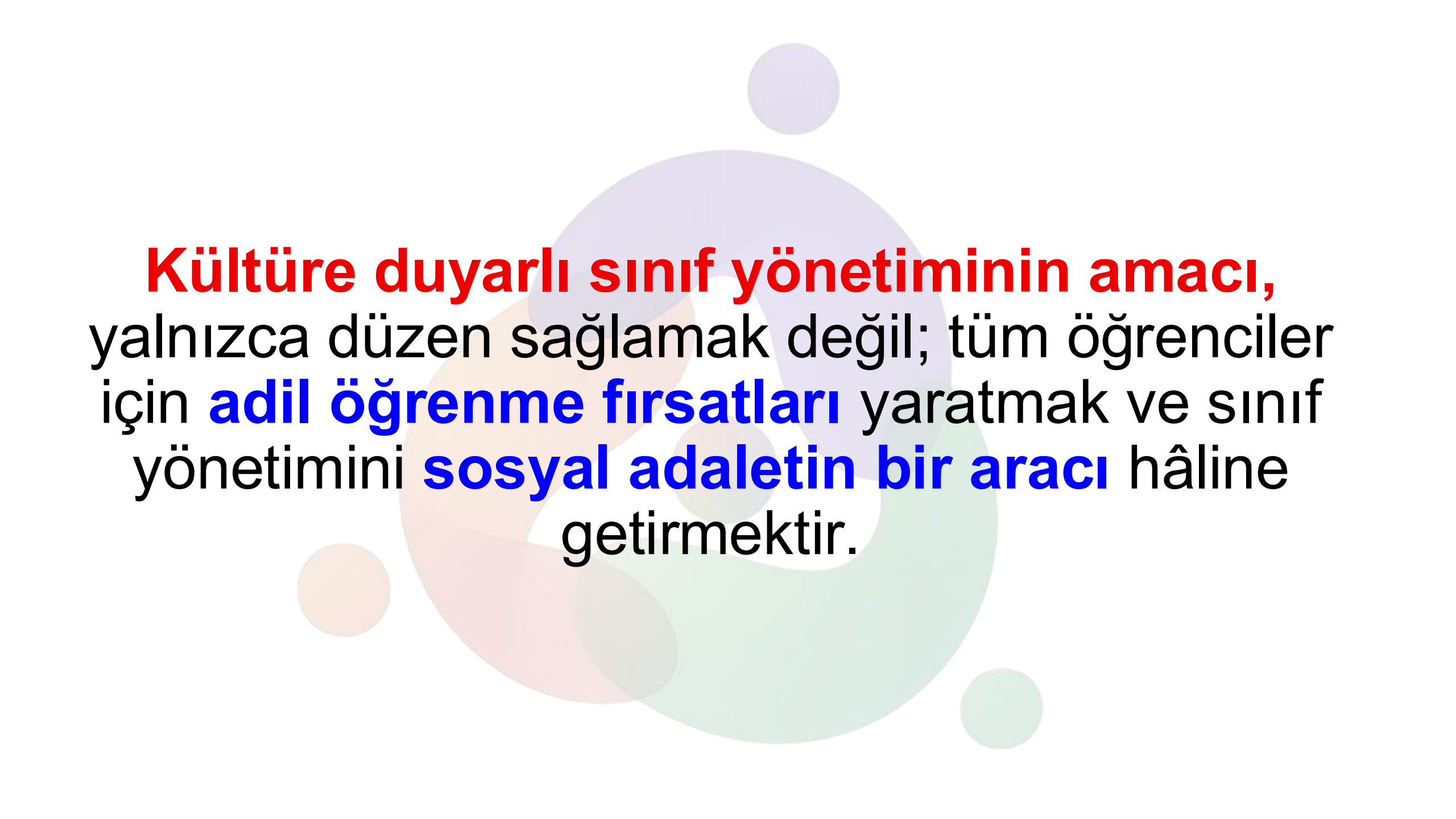
Ailelerle Çalışmak

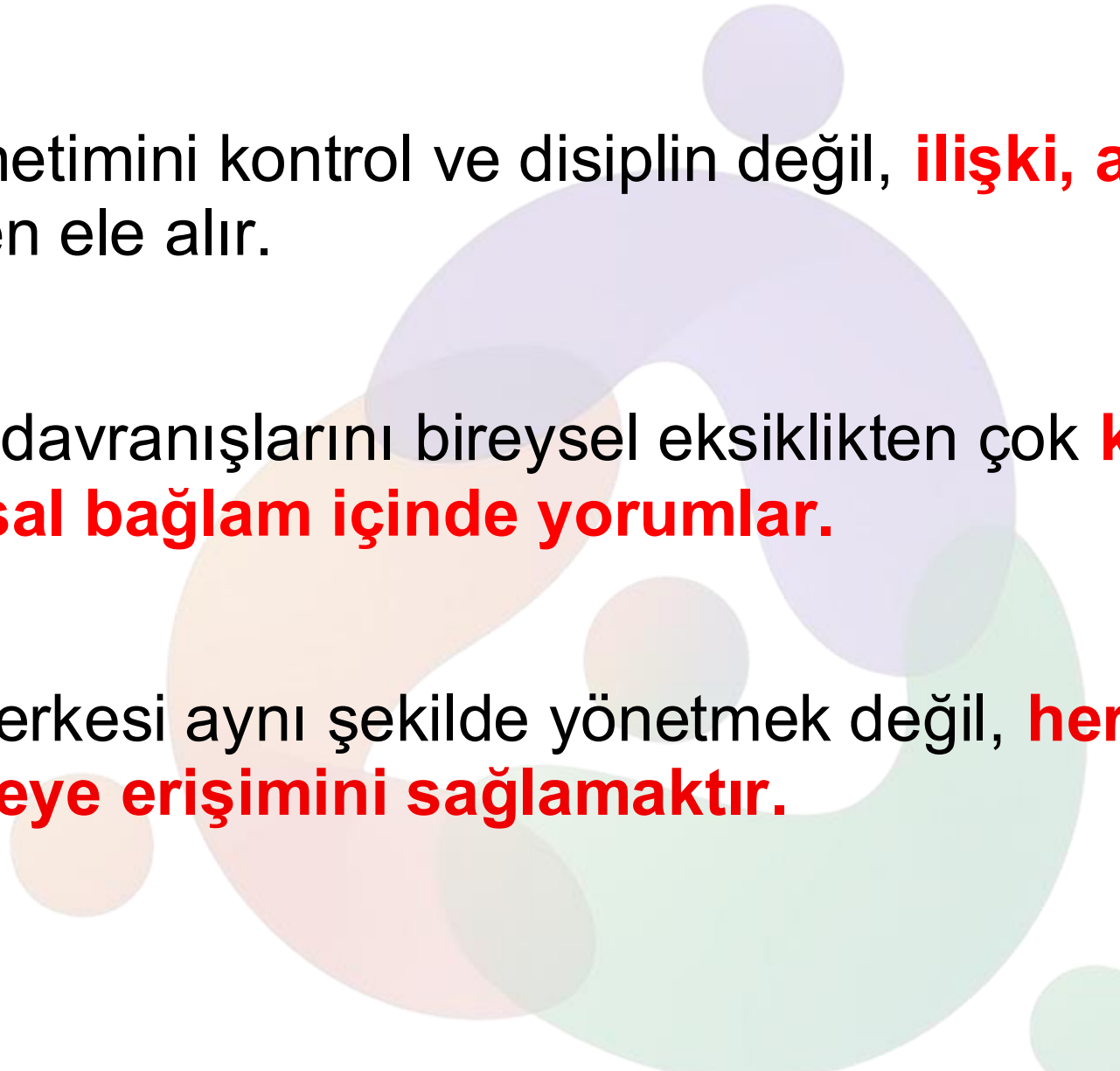
Kültüre duyarlı sınıf yönetimi, ailelerle **karşılıklı, anlamlı ve saygılı iletişim** kurulmasını gerektirir.

Ailelerin eğitim sürecine katılım biçimleri kültürel olarak farklılaşabilir; bu farklılıklar öğrencinin yararına olacak şekilde yönetilmelidir.

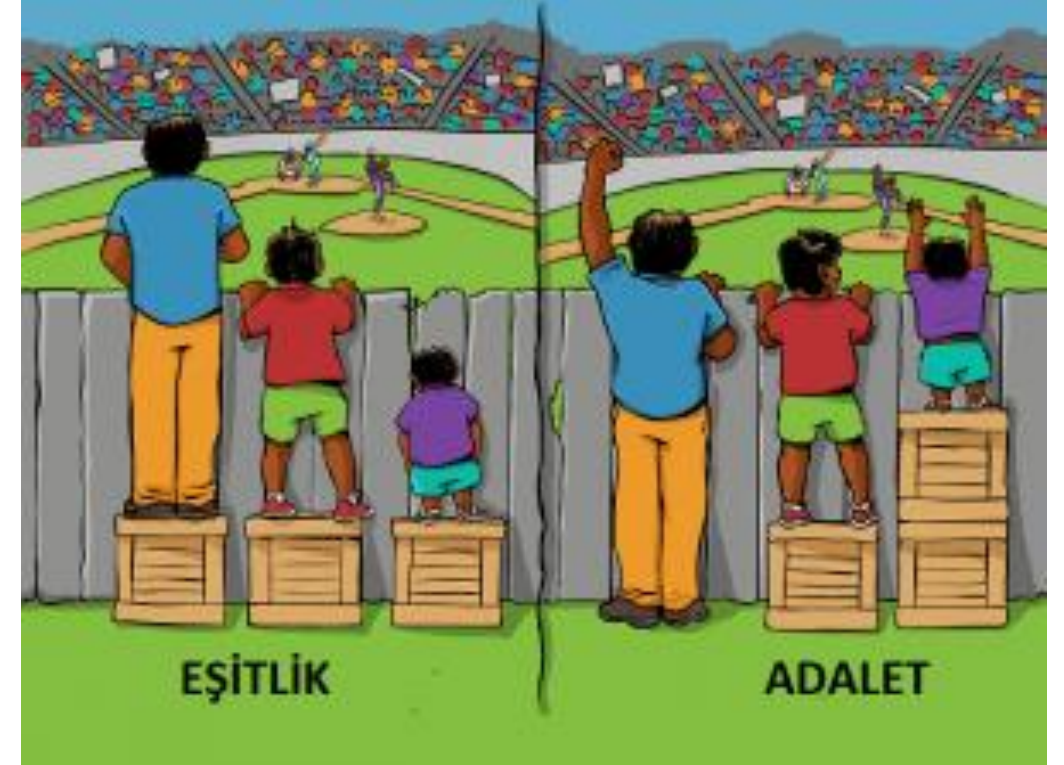

Kültüre duyarlı sınıf yönetiminin amacı,
yalnızca düzen sağlamak değil; tüm öğrenciler
için **adil öğrenme fırsatları** yaratmak ve sınıf
yönetimini **sosyal adaletin bir aracı** hâline
getirmektir.

-
- Sınıf yönetimini kontrol ve disiplin değil, **ilişki, anlam ve adalet** üzerinden ele alır.
 - Öğrenci davranışlarını bireysel eksiklikten çok **kültürel, sosyal ve yapısal bağlam içinde yorumlar.**
 - Amaç, herkesi aynı şekilde yönetmek değil, **her öğrencinin öğrenmeye erişimini sağlamaktır.**

“Tarafsız Sınıf Yönetimi” Miti

- “Herkes eşit kural” anlayışı, farklı ihtiyaçları görmezden gelerek e itsizli i yeniden üretebilir.
- Kültüre duyarlı yaklaşım, **eşitlikten çok ADALETİ merkeze alır.**
- Kültüre duyarlı sınıf yönetimi, **“Ne yaptı?”dan çok “NEDEN YAPTI?” sorusunu sorar.**

- Otorite; korku ve ceza ile değil, **güven ve ilişkiyle inşa edildiğinde sürdürülebilir olur.**
- Kültüre duyarlı sınıf yönetimi, **otoriteyi paylaşılabilir görür.**
 - Yansıtıcı öğretmenlik: Kendini sorgulama pratikleri
 - **Örn; Benim sınıfımda makbul öğrenci kim?”, örtük beklentiler, bu beklentiler kime avantaj sağlıyor?, “Sınıfımda kim kendini görünmez hissediyor olabilir?”**
 - Kurallar kimin için, kime göre?
 - Kuralların kültürel olarak değerlendirilmesi
 - Davranış kültürel bağlamda inceleme
 - Ceza yerine **onarıcı disiplin** pratikleri
 - **Onarıcı soru örnekleri:** Ne oldu?, Kimi etkiledi? Nasıl onarabiliriz?
 - Esneklik–adalet dengesi

KESİŞİMSELLİK? (ÖĞRENCİYİ TANIMA)

- Göçmen / mülteci öğrenciler
- Dilsel azınlıklar
- Sosyoekonomik dezavantaj
- Cinsiyet
- Özel gereksinimli olma vb.

Öğrencilerinizde kesişim gösteren özellikler var mı?

KESİŞİMSELLİK? (ÖĞRENCİYİ TANIMA)

Güç ve Normlar:

- Yüksek sesle konuşmak kimin normu?
- Göz teması kurmamak gerçekten saygısızlık mı?
- Derse katılım tek bir biçimde mi olur?

Alternatif Müdahaleler:

- Sözlü değil yazılı ya da ikili paylaşım fırsatı vermek
- Sınıf önünde değil birebir iletişim
- Davranışı cezalandırmak yerine anlamlandırma
- Rehberlik servisiyle iş birliği
- Gerekli durumlarda okul yöneticisiyle iş birliği

Okul Politikaları ve Eğitim Sistemindeki Etkenler

- ❖ Okul disiplin politikalarının kültürel etkileri
- ❖ Sıfır tolerans yaklaşımlarının sonuçları
- ❖ Okul iklimi ve liderliğin rolü
- ❖ Psikolojik danışman–öğretmen–yönetici iş birliği